

Bossche basisscholen nemen extern aanbod op in onderwijs

Niet stapelen, maar vervangen

De mailboxen van de basisschooldirecteuren van ATO-Scholenkring in Den Bosch zaten regelmatig vol informatie van cultuur- en natuurinstellingen. Leuk en leerzaam aanbod voor leerlingen, waar helaas geen tijd voor was. De scholen wilden het externe aanbod inbedden in hun onderwijs en stelden een versnellingsvraag aan de PO-Raad. Samen met SLO en Kennisnet gingen ze aan de slag met het project *Niet stapelen, maar vervangen*.

Vincent Bosma is directeur van Montessorischool De AQUAmarijn in Den Bosch. Hij zag regelmatig mooi aanbod van externe partijen langskomen. “Excursies, exposities, creatieve initiatieven: in de gemeente Den Bosch gebeurt veel en het aanbod draagt bij aan rijk onderwijs voor kinderen”, vertelt hij. “Helaas pasten die initiatieven vaak niet in ons onderwijsaanbod.

De Week van het Geld vond bijvoorbeeld plaats in maart, terwijl dat bij ons in september op het programma staat. We hebben bovendien geen tijd om extra excursies te organiseren, want dat komt bovenop ons volle onderwijsprogramma. Jammer voor de kinderen én voor de aanbieders.”

Regie houden op onderwijs

Bosma sprak met collega-directeuren van ATO-Scholenkring Den Bosch, waar zijn school onderdeel van is. Het bleek dat meer directeuren iets wilden doen met het externe aanbod. “We vroegen ons af of er een manier was om het aanbod te kanaliseren en om te kijken of excursies en tentoonstellingen lessen konden vervangen”, zegt Bosma. “Dus niet stapelen op ons onderwijsaanbod, maar in plaats van lessen naar buiten gaan. Dat zou ons de kans geven om rijk onderwijs te bieden, terwijl we tegelijkertijd voldoen aan onze onderwijsdoelen.”

“Excursies kunnen lessen vervangen.”

Talentrijk onderwijs bieden

De directeuren wilden graag een databank laten maken met daarin alle leerlijnen, lessen en het externe aanbod. Met één druk op de knop zou duidelijk moeten worden welk aanbod welke les kan vervangen. Samen met zeven collega-directeuren presenteerde Bosma dit idee aan het bestuur van ATO-Scholenkring in Den Bosch. Hans Tijssen, voorzitter College van Bestuur: “Wij waren direct enthousiast, want deze aanpak past bij ons speerpunt ‘talentrijk onderwijs bieden’. Excursies sluiten aan bij de belevingswereld van kinderen, naar buiten gaan zorgt voor rijker onderwijs. We stelden daarom een versnellingsvraag aan de PO-Raad en gingen met Kennisnet aan de slag om de databank te maken.”

Systeem maken is lastig

Dat bleek makkelijker gezegd dan gedaan. De acht betrokken basisscholen werken allemaal anders, wat het ontwikkelen van een centraal systeem moeilijk maakte. “Het bleek lastig om een goed programma van eisen te ontwikkelen”, zegt Martin Klein Tank, onderwijskundige bij SLO. “Niet het aanbod, maar het curriculum moest centraal worden gezet: hoe past extern aanbod in het eigen onderwijsprogramma van de school? Om dat inzichtelijk te maken, werd SLO bij het project betrokken.”

Aanbodsdoelen ontwikkelen

SLO ontwikkelde inhoudslijnen voor elk leergebied. Deze werden uitgewerkt in aanbodsdoelen voor drie fasen van het primair onderwijs: fase 1/het jonge kind, fase 2 en fase 3. Gäby van der Linde-Meijerink, onderwijskundige SLO: “De aanbodsdoelen maken inzichtelijk welke kennis en vaardigheden een leraar

Kunst en cultuur op de AQUAmarijn

ATO-Scholenkring werkt in het kader van *Niet stapelen, maar vervangen* samen met externe partners in vier domeinen: natuur/groen, cultuur, techniek en bewegen/gezondheid. De bibliotheek is een aparte poot. De school van directeur Vincent Bosma, Montessorischool De AQUAmarijn, ging aan de slag met het domein cultuur.

Voor grote oranje boekenkasten in de aula staan kinderen nieuwe boeken uit te zoeken. In de gang werkt een meisje aan haar kleiwerkstuk en de muren naast de klaslokalen hangen vol kleurrijke tekeningen. De leerlingen van Montessorischool De AQUAmarijn werken sinds twee jaar volgens de Da Vinci-methode aan verschillende thema's binnen kunst en cultuur. Die thema's zie je in de hele school terug. Bosma: “In Den Bosch organiseert Bureau Babel het provinciale ‘Cultuureducatie met Kwaliteit’-programma. We waren benieuwd wat Babel voor ons kon betekenen bij het uitwerken van de thema's in de methode Da Vinci. Welke exposities sluiten daarbij aan, wat kunnen we kinderen meegeven? Mijn kunstcoördinator en een consultant van Babel ontwikkelen nu samen een lesprogramma voor 2018/2019.”

Bibliotheek op School

Ook het project *Bibliotheek op School* sluit aan bij *Niet stapelen, maar vervangen*. AQUAmarijn heeft een stukje centrale bibliotheek in huis, in de vorm van grote oranje kasten vol boeken. Een leesconsulent van de bibliotheek zit een dagdeel per week op school en werkt dan samen met de leescoördinator van de school. Zij bespreken de thema's waar de kinderen aan werken en kijken welke boeken daarbij horen. De leesconsulent is bovendien vraagbaak voor de leraren. Zo werken onderwijs en bibliotheek intensief samen.

aanbiedt aan leerlingen. Deze doelen kunnen scholen gebruiken bij het ontwikkelen van hun eigen beredeneerd aanbod (onderwijsleerlijnen en lessen). Het geeft hen de ruimte om de methode meer los te laten en zelf de regie te nemen. Door de aanbodsdoelen te gebruiken als metadata kunnen leerkrachten zelf bepalen waar ze extern aanbod in het schoolcurriculum kunnen opnemen.” “Zo helpen we scholen om anders na te denken over hun onderwijs”, zegt Klein Tank. “De aanbodsdoelen zorgen voor houvast: wat past bij het onderwijsprogramma en welke kennis moet een kind opdoen?”

“De aanbodsdoelen van SLO bieden houvast.”

Samenwerking met partners

Voor ATO-Scholenkring was de aanpak van SLO dé oplossing voor hun vraag. “Door de aanbodsdoelen en de metadatering zijn we anders gaan denken”, zegt Hans Tijssen. “Wij zijn met regionale en lokale partners in de stad in gesprek gegaan over mogelijke samenwerkingen. Dat heeft een jaar geduurd, want we moesten elkaars werelden leren kennen. Onderwijs en

^ Victor Bosma

aanbod moesten verbonden worden en dat is ons gelukt. De Bossche educatieve partners zijn nu veel meer betrokken bij het onderwijs en kunnen hun aanbod daarop afstemmen. Wij kunnen partners gerichter benaderen met onze wensen, zodat een les nog beter te vervangen is.”

Aansluiten bij belevingswereld

Het uitvoeren van *Niet stapelen, maar vervangen* vraagt veel van de scholen. Vincent Bosma: “Wij hebben van ATO-Scholenkring de ruimte, steun en de financiën gekregen om hiermee aan de slag te gaan. Dat is noodzakelijk, anders werkt het niet. Ik kan er op school mensen voor vrijmaken en we hebben een externe projectleider, Jan Plooi. Het vraagt commitment van bestuur en scholen, maar daar krijg je ook veel voor terug. In dit project staat het kind centraal: wat kunnen we doen om kinderen nog rijker onderwijs te bieden? Want naar buiten gaan werkt: het zijn de excursies waar kinderen het meeste van leren. Trek er op uit, laat ze zelf ervaren en ontdekken. Bovendien draagt deze aanpak ook bij aan de talentontwikkeling van leerkrachten. Zij kunnen zich specialiseren in een bepaald domein en daar hun eigen lesprogramma voor ontwikkelen.”

Databank in ontwikkeling

De online databank is nog niet klaar. Het blijkt nog altijd technisch lastig om alle data in één systeem te

^ Hans Tijssen

vangen. Er is wel een programma van eisen gemaakt en ATO is met verschillende partners in gesprek om te kijken hoe het systeem uiteindelijk gebouwd kan worden. “We hebben hier onder andere de hulp van grote uitgevers bij nodig, want er zijn scholen die met de bekende methodes werken”, zegt Hans Tijssen. “Maar ook zonder het systeem kan elke school nu al aan de slag met *Niet stapelen, maar vervangen*, de aanbodsdoelen zijn genoeg. Het systeem is een hulpmiddel, maar het is niet noodzakelijk om een onderwijsprogramma te ontwikkelen.”

“Anders denken zorgt voor rijker onderwijs.”

Anders leren denken

Vincent Bosma: “Tijdens het proces hebben we ontdekt dat het systeem eigenlijk niet ons doel is. Het ging om anders leren denken over ons onderwijs en over de vraag hoe je een zo rijk mogelijk aanbod kunt realiseren. Toen we de versnellingsvraag stelden, hadden we niet kunnen vermoeden hoe groot en complex dit project zou worden, maar we zijn heel blij dat we de uitdaging zijn aangegaan. SLO heeft het primaire onderwijs een enorme dienst bewezen met het uitwerken van de aanbodsdoelen en ik gun het alle basisscholen om hiermee aan de slag te gaan.” Hans Tijssen: “We willen deze aanpak uitbreiden naar de andere scholen van ATO, en naar de andere basisscholen in Den Bosch. Het zou zelfs landelijk uitgerold kunnen worden, want de inhoudslijnen met aanbodsdoelen van SLO bieden alle houvast die een school nodig heeft.”

< Martin Klein Tank en Gäby van der Linde-Meijerink

Meer informatie

Martin Klein Tank: m.kleintank@slo.nl

Gäby van der Linde-Meijerink, g.vanderlinde@slo.nl

slo 10

Fotografie: ©Freddie Westerhof